

Број: 1394-22-ПЖС-28/15

Датум: 27.10.2015.

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и културе
Н/р министра, др Дане Малешевић

Предмет: Дисциплинска одговорност ученика, препорука доставља се

Поштовани,

Имајући у виду да питање дисциплинске одговорности ученика због повреде њихових обавеза у школи није на одговарајући начин уређено нормативним актом школе, те да школе имају врло различит приступ утврђивања одговорности ученика и изрицања одговарајућих васпитно-дисциплинских мјера, што доводи до повреде права ученика утврђених законом, Омбудсман за дјецу је ресорном Министарству доставио препоруку да, у складу са својим овлаштењима, предузме потребне мјере за спречавање поступања која доводе до повреде права ученика у образовном систему, на начин, да се, у складу са Законом, питања која се тичу повреде обавеза ученика и њихове одговорности у образовном систему, уреде правилником на јединствен начин.¹

Имајући у виду да Просвјетна инспекција, према закону, има посебну одговорност да поступање у васпитно-образовном процесу буде усклађено са важећим прописима, јер јој је законом повјерено да врши надзор у примјени прописа у васпитно-образовним установама, те да надзор треба, прије свега, превентивно да дјелује и спречава понављање истих неправилности, Омбудсман за дјецу је препоруку доставио и Инспекторату Републике Српске.²

С обзиром да питање дисциплинске одговорности ученика још увијек није на одговарајући начин уређено, Институција је и у текућој години поступала по пријавама којима се указује на повреде права ученика везано за утврђивање њихове одговорности и изрицање васпитно-дисциплинских мјера.

Дана 22.октобра 2015. године Омбудсман за дјецу је организовао округли сто на тему „Циљеви образовања и дисциплинска одговорност ученика“, коме су присуствовали представници основних и средњих школа, Републичког педагошког завода, Просвјетне инспекције, помоћница министра за предшколско, основно и средње образовање, заједнички став свих учесника је да се питање дисциплинске одговорности ученика мора уредити на јединствен начин.

¹ Препорука број: 1129-20-ПЖС/12 од 24.12.2012. године

² Препорука број: 1337-10-УП од 23.10.2013. године

Чињеница је да Законом о основном образовању и васпитању и Законом о средњем образовању и васпитању нису прописана правила васпитно-дисциплинског поступка. Међутим, Законом о општем управном поступку прописано је да су по овом закону дужни да поступају државни органи, кад у управним стварима, непосредно примјењујући прописе рјешавају о правима, обавезама или правним интересима појединаца.³

Циљеви образовања дефинисани Конвенцијом о правима дјетета у директној су вези са остваривањем права дјетета уопште, а не само права на образовање и као такви усмјерени су на заштиту основних вриједности гарантованих Конвенцијом, а то је прије свега људско достојанство дјетета.

При томе, Конвенција посебно наглашава да се увијек мора имати у виду узраст дјетета, његове потребе и његове развојне могућности, односно, најбољи интерес дјетета мора бити приоритет у остваривању сваког права дјетета.

Образовање је, према Конвенцији, много више од формалног школовања и обухвата читав низ животних искустава и процеса учења који дјечи омогућавају да и индивидуално и колективно, развијају своје личности и своје таленте и способности.

Питање школске дисциплине изузетно је важно за образовни систем и претпоставка је за самосталан рад, рад одјељенске заједнице и школе у цјелини. При томе је посебно важно јасно дефинисати питање дисциплинске одговорности ученика, која се односи на одговорност за повреду њихових обавеза у вези са школовањем.

Законом о основном образовању⁴ и васпитању као и Законом о средњем образовању и васпитању⁵ утврђене су теже повреде обавеза ученика и васпитно-дисциплинске мјере које се изричу ученицима за учињену повреду обавеза. Законом је утврђено и да се мјере изричу ученицима за школску годину у којој је ученик учинио повреду, те да ученик може одговарати само за повреду обавеза која је доказана и која је у вријеме извршења била утврђена законом или општим актом школе. Законом је утврђено и да ученик или његов родитељ може уложити приговор школском одбору на изречену васпитно-дисциплинску мјеру у року од осам дана од дана пријема одлуке.

Законом је утврђена обавеза школама да својим нормативним актом дефинишу лакше повреде обавеза ученика али и сва друга питања која се односе на утврђивање дисциплинске одговорности ученика, вођење дисциплинског поступка и изрицање васпитно-дисциплинске мјере због учињене повреде.

Поступајући у једном броју предмета, којима се указује на повреду права ученика у вези са утврђивањем њихове одговорности због повреде обавеза у образовном систему, те анализом једног броја правилника о дисциплинској одговорности ученика,

Омбудсман за дјецу констатује да:

- школа у вријеме изрицања васпитно-дисциплинске мјере није ни имала правилник о дисциплинској одговорности ученика, већ се код изрицања мјере позвала на Правилник о оцјењивању ученика,

³ Закон о општем управном поступку, „Службени гласник Републике Српске“ број:13/02, 87/07, 50/10: По овом закону дужни су да поступају државни органи кад у управним стварима, рјешавају о правима, обавезама или правним интересима појединаца, члан 1.

По одредбама овог закона поступа се у свим оним питањима која нису уређена посебним законом, чл.3. Под органом који води поступак подразумијева се орган управе, други државни орган, управна организација, као и предузеће, установа или друга организација којима је законом повјерено вршење јавних овлаштења, члан 4.

⁴ Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник РС“ број 74/08, 71/09, 104/11, 33/14

⁵ Закон о средњем образовању и васпитању, „Службени гласник РС“ број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14

- правилници школа се не усклађују са измјенама и допунама закона,
- правилници школа нису донесени уз учешће ученика и родитеља, према Закону о средњем образовању,
- правилници школе нису јавно објављени, или су објављени супротно Уставној одредби, правилници ступају на снагу даном доношења или даном објављивања, или правилник је уредно ступио на снагу а његове измјене и допуне супротно правилима утврђеним и у самом правилнику.
- неке школе су својим правилницима утврдиле и нове теже повреде обавеза ученика, иако закон не оставља такву могућност, као нпр. довођење других ученика у школу, недозвољено помагање другим ученицима у току оцјењивања, понашање супротно одлукама и упутствима исл
- неке школе су својим правилницима дефинисале и нове мјере које се изричу ученицима, а које закон не познаје, нити закон оставља такву могућност, као нпр. не може представљати школу на јавним мјестима, културним манифестацијама или такмичењима,
- школе су изрицале мјеру у новој школској години за повреде учињене у претходној, противно изричитој законској одредби,
- правилници школа не дефинишу начин и процедуру вођења дисциплинског поступка нити поступак утврђивања одговорности ученика,
- правилници школа не утврђују обавезу да се ученику омогући да се изјасни о свим околностима који су од утицаја на утврђивање његове одговорности,
- правилници школа не утврђују да ученик може одговорати само за повреду обавеза која је доказана, а кад се правилником то и утврђује, у одлуци о изрицању мјере наводи се да је ученик „раније“, „у првом полугодишту“, „више пута“ и сл. учинио повреду обавеза,
- школе не доносе одлуке у писаној форми о изреченим мјерама,
- одлука о изреченој мјери се не доставља родитељима или старатељима ученика,
- изрицањем одговарајуће васпитно-дисциплинске мјере за тежу повреду обавеза ученика истом одлуком се смањује владање ученика, не чекајући да донесена одлука о дисциплинској одговорности постане коначна, а тиме и основ за смањење владања ученика.

У свим наведеним случајевима, став је Институције, школа је учинила пропуст на штету права ученика. Пропустом школе повријеђено је право ученика да се о његовим правима, обавезама и одговорности, у складу са законом, одлучује у одговарајућем поступку, уз учешће дјетета и његових родитеља, а у складу са најбољим интересом дјетета.

У свим наведеним случајевима изречена васпитно-дисциплинска мјера сматра се довољним корективом непримјереном понашању ученика.

Пракса, на жалост, показује да изречена васпитно-дисциплинска мјера није довољан коректив, те да, иако се мјере изричу поступно, оне у коначном, у једном броју случајева не дају очекиване резултате.⁶

При томе ни закон, а ни један број правилника школа, у вези са дисциплинском одговорношћу ученика не утврђују обавезу школе да у сарадњи са родитељима и старатељима дјетета проводи одговарајуће мјере појачаног васпитног рада и надзора над дјецом која својим понашањем нарушавају правила школске дисциплине, како би се послје прве изречене мјере ученику, одговарајућим мјерама помогло ученику у отклањању узрока који доводе до таквог понашања и тиме смањила могућност понављања непримјереног понашања.

Када је правилником школе и утврђена таква обавеза нема доказа да је иста и како реализована. Тако нпр. на питање школе - шта су и које мјере предузели када је ученик имао 5 или 10 неоправданих изостанака (сада има 25) или нема одговора, или се не предузимање

⁶ Према подацима Републичког педагошког завода-Аналитички извјештај о успјеху ученика средњих школа, на крају првог полугодишта школске 2014/15 године, по васпитно-дисциплинској мјери из образовног система искључено је 40 ученика средњих школа.

мјера образложе одсуством било какве сарадње родитеља дјетета са школом, или се наводи да је обављен савјетодавни разговор.

Улога родитеља и њихова сарадња са школом је изузетно важна за остваривање права дјецe у образовном систему. Родитељи морају бити упознати са правима, обавезама и одговорностима у школи и како је то уређено важећим правним прописима, што укључује и обавезну сарадњу са школом али и посљедице пропуштања те обавезе, те о педагошким мјерама школе и овлаштењима психолога у школи и другим службама које су подршка родитељима за различита питања са којима се сусрећу у одрастању дјетета.

У свим случајевима повреде обавеза ученика школа мора да има у виду прије свега основну сврху изрицања васпитно-дисциплинске мјере ученику. Изречена мјера мора, прије свега, бити васпитна, а онда и дисциплинска и довољно ефикасна да на ученика дјелује превентивно и да га спријечи у новим повредама његових обавеза и да код ученика развија свијест о потреби да се правила школске дисциплине поштују. Изречена мјера истовремено треба превентивно да дјелује и према свим другим ученицима.

Имајући у виду да:

- питање дисциплинске одговорности ученика због повреде њихових обавеза у школи, није на одговарајући начин уређено нормативним актима школе и да школе имају врло различит приступ у изрицању васпитно-дисциплинских мјера због повреде обавеза ученика, прије свега у дијелу утврђивања дисциплинске одговорности ученика и учешћа дјетета и његових родитеља у поступку утврђивања одговорности,
- да је кључно је уједначити критерије за изрицање васпитно-дисциплинске мјере како би се избјегле ситуације да за исте повреде обавеза важе потпуно различита правила,

А да сврха правилника није кажњавање само по себи, већ утицати на промјену понашања ученика, подстицати га на одговорно понашање и усвајање позитивног односа према школским обавезама,

Омбудсман за дјецу у складу са овлаштењима утврђеним чланом 9. Закона о Омбудсману за дјецу,

ПРЕДЛАЖЕ

Министарству просвјете и културе

Да, у складу са својим овлаштењима, везано за утврђивање одговорности ученика и изрицање васпитно-дисциплинских мјера, предузме потребне мјере за спречавање поступања која доводе до повреде права ученика у образовном систему, на начин, да се, у складу са Законом, питања која се тичу повреде обавеза ученика и њихове одговорности у образовном систему, уреде правилником на јединствен начин, те да у року од 30 дана Институцију обавијестите о мјерама које сте предузели.

С поштовањем,

Омбудсман за дјецу
др Нада Граховац

